

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

12 אפריל 2011

ת"א 2316-07 איסטלקום ואח' נ' מוטורולה ישראל ואח'

לפני: **כבוד השופט מאיר יפרח**
 התובעות: **1 איסטלקום בע"מ**
2 אי.סי.אי ציוד סלולרי בע"מ
 נגד
 הנתבעות: **1 מוטורולה ישראל בע"מ**
2 מוטורולה תקשורת ישראל בע"מ
3 מוטורולה דרום – ישראל בע"מ

פסק דין

פתח דבר

התובעת 2 והנתבעת 2 התקשרו בחוזה שעניינו נסב על אפרכסת המתאימה לשילוב במכשיר טלפון סלולרי המקובע ברכב ("ספיריט") ותושבת מתאימה. האפרכסת נועדה לאפשר לנוסע ברכב לנהל, בפרטיות מלאה, שיחה במכשיר הטלפון במהלך הנסיעה ברכב. השאלות הצריכות הכרעה הן שתיים: כלום הסדיר החוזה גם את סוגיית הזכויות באפרכסת; ואם כן – מה היה תוכן ההסדר.

הצדדים

1. התובעות, חברת איסטלקום בע"מ וחברת אי.סי.אי ציוד סלולרי בע"מ (להלן: "**איסטלקום**" או "**התובעות**"), עוסקות בייצור ומכירה של ציוד נילווה לטלפונים ניידים. הנתבעות, מוטורולה ישראל בע"מ, מוטורולה תקשורת ישראל בע"מ ומוטורולה דרום – ישראל בע"מ (להלן: "**הנתבעות**" או "**מוטורולה**"), שייכות לקבוצת מוטורולה העולמית, ועוסקות בין היתר בפיתוח טלפונים ניידים ואבזרים נלווים להם.

עיקרי העובדות שהוכחו

- חלק הארי של העובדות אינו שנוי במחלוקת של ממש בין בעלות הדין. מנגד, נטושה המחלוקת המרכזית על המשמעות שיש לייחס לעובדות ובמיוחד אלה נוגעות לעניין מסגרת הקשר החוזי.
- מוטורולה מייצרת בין השאר מכשיר טלפון נייד, הקבוע ברכב (להלן: "**ספיריט**"). ניהול השיחה בספיריט נעשה בלא פרטיות, שכן המשוחח היה נעזר ברמקול על מנת לשמוע את בן שיחו. כל יושבי הרכב יכולים היו אפוא לשמוע את שני בעלי השיחה.
- מוטורולה הייתה מעוניינת באפרכסת שתתחבר אל מכשיר הספיריט, תאפשר ניהול שיחה תוך שמירה על פרטיות הדוברים ותוחזר לאחר מכן לתושבת. איסטלקום הציגה בפני מוטורולה אב טיפוס לאפרכסת שהייתה בידיה כחלק מדיבורית שולחנית שייצרה (סעיפים 10 – 12 לתצהירו של לובטון).

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

12 אפריל 2011

ת"א 2316-07 איסטלקום ואח' נ' מוטורולה ישראל ואח'

בראשית שנת 2003 הזמינה מוטורולה את איסטלקום להציע לה הצעה לפיתוח ולייצור של אפרכסת שתחובר אל מכשיר הספיריט (להלן: "האפרכסת" או "המוצר"). המשא ומתן לקראת כריתת החוזה נוהל על ידי מר אלברט חורי, מנהל באיסטלקום (להלן: "מר חורי") ומר יוסי לובטון שניהן כמנהל מחלקה ביחידה העסקית של טלפונים לרכב במוטורולה (להלן: "מר לובטון").

5. במסגרת ההתקשרות מסרה מוטורולה לאיסטלקום, גרסאות אחדות של מפרט טכני הכולל את דרישות מוטורולה לגבי המוצר. ביום 3.3.03 שלח מר לובטון למר חורי הזמנה (בדואר אלקטרוני) להציע למוטורולה הצעות לייצור ולפיתוח של המוצר (נספח ד' לתצהיר מר חורי). מר לובטון ציין בהזמנה: **"Please prepare a quotation for 10k, 20k, 50k, engineering cost and product availability"** של האפרכסת. גרסאות מעודכנות של המפרט הועברו לאיסטלקום במועדים אלה: 11.3.03, 13.3.03 (נספח ה' לתצהיר מר חורי) ו-22.5.03 (נספח ו' לתצהיר מר חורי).

6. מר חורי שלח ביום 1.4.03 הצעת מחיר למוטורולה (נספח 3 לתצהיר מר לובטון; להלן: "הצעת המחיר הראשונה"), אשר אלה עיקריה:

"... תבניות:
HANDSET – US\$ 12,000: המחיר הינו כולל עיצוב, תכנון מכני, ותבנית היכולה להזריק עד 500,000 יחידות:
BRACKET – US\$ 3,000: המחיר הינו כולל עיצוב, תכנון מכני, ותבנית היכולה להזריק עד 500,000 יחידות..."

ובהמשך:

"... תשלום הזמנה:
לתבנית:
בהזמנה יש לשלם מראש 40%
ב- 30% FIRST SHOT
ובדגם הסופי שיאושר דרככם 30%

לייצור:
30% בהזמנה והיתר בעת קבלת הסחורה..."

7. בעקבות שינויים שביקשה מוטורולה, העבירה איסטלקום, ביום 28.4.03, הצעת מחיר נוספת (אף היא מהווה חלק מנספח 3 לתצהיר מר לובטון; להלן: "הצעת המחיר השנייה"). על-פי כותרתה, מעדכנת הצעת המחיר השנייה רק את התמורה שנקבה בהצעת המחיר הראשונה. היא אינה דנה בפרטים אחרים שהופיעו בהצעת המחיר הראשונה.

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

12 אפריל 2011

ת"א 2316-07 איסטלקום ואח' נ' מוטורולה ישראל ואח'

8. ביום 7.4.03 חתמה איסטלקום על Non-Disclosure Agreement (נספח יד לתצהיר מר חורי; להלן: **"הסכם הסודיות"**). הסכם הסודיות קבע, בין היתר, כי כל הפרטים הנוגעים למוצר הינם רכוש הבלעדי של מוטורולה והם יישארו סודיים; איסטלקום תהא מנועה מלמכור את המוצר לכל גורם אחר פרט למוטורולה; איסטלקום רשאית להשתמש במידע שנמסר לה, רק ככל שהדבר דרוש לפיתוח המוצר וייצורו והכל בכפוף להסכם הייצור והפיתוח; איסטלקום מחוייבת להשיב למוטורולה, אם תידרש לכך, כל מסמך או מידע המצוי בידיה ושהגיע אליה במסגרת ההסכם.

9. ביום 5.5.03 שלחה הגב' שרה צרפתי ממוטורולה, בדואר אלקטרוני, את פרטי הזמנת האפרכסת למר חורי (נספח 4 לתצהיר מר לובטון; להלן: **"הודעת הדוא"ל"**). הודעת הדוא"ל, שכותרתה **RE OUR NEW ORDER IE 203770MP00**, מפרטת אבני הדרך לייצור המוצר על ידי איסטלקום, ונאמר בה כהאי לשנא:

"...

Albert,

Please enter our new order IE203770MP00 for:

1) Phase I – ICE provide Mock up & SLA at \$4125.00 Del: May 15, 03

2) Phase II – ICE provide 30 Kits for qualification __ 4125.00 Jun. 26, 03

3) Phase III – ICE provide full tested unites after Mot. approval __ 9770 Jul. 15, 03

See enlsoed [צריך להיות enclosed. מ"י]

SOW
Confirm ..."

10. להודעת הדוא"ל צורף מסמך שכותרתו Statement of Work (להלן: **"הסכם הפיתוח"**). הסכם הפיתוח, שנוסח בידי מר לובטון, סקר את מטרת ההתקשרות, הציג תיאור כולל של המוצר, פירט את שלבי פיתוחו והתשלום עבורו (באופן דומה לאמור בהודעת הדוא"ל אליה צורף); ולבסוף – קבע את התנאים הבאים, תחת הכותרת "Agreement":

"...

1) ICE and Motorola have come to agreement that ICE will develop and produce the handset as per Motorola's spec's and instructions.

2) ICE will sign a NDA with Motorola

3) The item is exclusive to Motorola Israel and will not be sold or used by any other than Motorola Israel.

4) The design and concept shall be proprietary of Motorola.

5) The SOW is part of the Motorola Israel Ltd. Order and subject to Motorola's standard purchase order terms and conditions.

6)"

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

12 אפריל 2011

ת"א 2316-07 איסטלקום ואח' נ' מוטורולה ישראל ואח'

11. בו-ביום השיב מר חורי להודעת הדוא"ל, כדלקמן:

"...

Thank you for your order.

But there is a little mistake regarding the global amount ...

So please find in the attached file the revised quotation and please confirm asap..."

12. ביום 18.5.03, לאחר אישור מוטורולה לתיקון הטעות בסכום התשלום, אישר מר חורי את קבלת הזמנה מס' **IE 203770MP00** והודיע על תחילת ביצועה על ידי איסטלקום (נספח 4 לתצהירו של מר לובטון), בצינו: **"... I confirm the Order number IE 203770MP00..."**

13. ביום 27.7.03 חתמה איסטלקום על "Motorola Logo License Agreement" (להלן: **"הסכם הרישיון"**). הסכם הרישיון הכפיף את שימושה של איסטלקום בלוגו של מוטורולה לאלה המותרים על פי התנאים המפורטים בו. בראש ובראשונה קבע הסכם הרישיון כי השימוש יוגבל לצרכיה של איסטלקום בקשר עם המוצר בלבד.

14. איסטלקום החלה בייצור המוצר ומסרה בתחילת שנת 2004 את 2000 היחידות הראשונות למוטורולה.

15. ביום 24.7.05 נפגשו נציגי מוטורולה עם נציגי איסטלקום לצורך בירור תלונות באשר לתקלות חוזרות ונשנות, שארעו על פני תקופה ארוכה, באפרכסות שיוצרו על ידי איסטלקום (נספח 12 לתצהיר מר לובטון). בראשית חודש אוגוסט 2005, דרשה מוטורולה מאיסטלקום – וקיבלה לידיה – את "תיק המוצר" לרבות קבצי התוכניות שעל פיהן יוצרו האפרכסות והתושבת (ראו, בין היתר, התכתבות בדואר אלקטרוני מיום 4.8.05 נספח כ"א לתצהיר מר חורי).

16. בשלהי שנת 2006 החלה מוטורולה לייצר גרסה חדשה ומשופרת של האפרכסת, באמצעות יצרן אחר ולא באמצעות איסטלקום. מטבע הדברים, התמקד עתה הקשר שבין מוטורולה לבין איסטלקום בתיקון תקלות שנתגלו במוצרים שייצרה איסטלקום בעבר (ראו למשל: נספחים 14 – 15 לתצהירו של מר לובטון), ולא בהזמנת אפרכסות חדשות. משנודע לאיסטלקום כי מוטורולה עושה שימוש במפרט הטכני של האפרכסת ובקבצי התוכניות, ומייצרת עצמאית את האפרכסת – הגישה את תביעתה דנן, שבה עתרה לשני סעדים עיקריים: האחד – צו מניעה קבוע שיאסור על מוטורולה ייצור או ייבוא של האפרכסת וכן יאסור עליה שימוש כלשהו באפרכסת; השני – מתן חשבונות על ידי מוטורולה בדבר היקף הייצור המפר, היבוא והמכירות של האפרכסת.

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

12 אפריל 2011

ת"א 2316-07 איסטלקום ואח' נ' מוטורולה ישראל ואח'

המסגרת הדיונית

17. עם הגשת התביעה עתרה איסטלקום לסעד זמני שנועד למנוע ממוטורולה לייצר, לייבא ולמכור את האפרכסת. ביום 9.12.07 דחה כבוד סגן הנשיא השופט זפט את הבקשה, במיוחד מחמת דלותם, לכאורה, של סיכויי הצלחת התביעה (שכן האפרכסת עוצבה ויוצרה על ידי איסטלקום עבור מוטורולה והזכויות בה הן של מוטורולה) ומחמת אי גילוי מלוא העובדות, לרבות הסכם הפיתוח (בש"א (מחוזי ת"א) 17049/07).

18. מטעם בעלי הדין הוגשו תצהירים וחוות דעת. לאחר מכן, ניסו הצדדים להידבר במטרה לגבש הסדר מוסכם, אך משלא נשאה ההידברות פרי, נקבעה ישיבה לשמיעת חקירות המצהירים, תוך שהוריתי כי תחילה תידון שאלת הזכויות באפרכסת נושא התביעה, היינו מהו הבסיס החוזי להתקשרות שבין הצדדים והאם רכשה מוטורולה את מלוא הזכויות במוצר כטענתה, אם לאו.

19. בישיבת ההוכחות שהתקיימה העידו **מר חורי** מטעם איסטלקום ו**מר לובטון** מטעם מוטורולה. כאמור, שניהם הקדימו והגישו תצהירי עדות ראשית. נספחי תצהיריהם הוגשו כמוצגים וסומנו על פי סימונם בתצהירים.

20. לאחר תום החקירות הוריתי על הגשת סיכומים. משהוגשו סיכומי מוטורולה, עתרה איסטלקום להתרת הגשתם של סיכומי תשובה. חרף התנגדות מוטורולה, התרתי הגשת סיכומי התשובה. עתה, משמונחים לפניי סיכומי הצדדים, ניתן להכריע את הדין.

הפלוגות

21. לאחר העיון בכתבי הטענות ולימוד טענותיהם ההדדיות של הצדדים, עולות לדיון (בשלב זה) שתי שאלות אלה:

האחת – שאלת היקף תחולתו של החוזה (כלומר: האם התכוונו הצדדים ליצור יחסים משפטיים בסוגיית הזכויות באפרכסת);

השנייה – שאלת תוכן החוזה (לאמור: האם על פי פרשנות תכליתית של החוזה, מוקנות הזכויות באפרכסת לאיסטלקום או שמא למוטורולה).

על מנת לסבר את האוזן, אציין כבר כאן כי דין התביעה להידחות, שכן אני סבור כי החוזה חל על הזכויות באפרכסת ואלה ניתנו למוטורולה. למניעת הכבדת מלל מיותר, ייאמר כי ההדגשות במובאות שלעיל ולהלן – הן שלי, אלא אם כן אומר אחרת במפורש.

דיון והכרעה

המתווה הנורמטיבי

כריתת חוזה

22. סעיף 1 לחוק החוזים (חלק כללי), התשל"ג – 1973 (להלן: "**חוק החוזים**"), קובע כי חוזה נכרת בדרך של הצעה וקיבול.

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

12 אפריל 2011

ת"א 2316-07 איסטלקום ואח' נ' מוטורולה ישראל ואח'

הצעה מהי? סעיף 2 לחוק החוזים קובע כי "פנייתו של אדם לחברו היא בגדר הצעה, אם היא מעידה על גמירת דעתו של המציע להתקשר עם הניצע בחוזה והיא מסויימת כדי אפשרות לכרות את החוזה בקיבול ההצעה...". מכאן שהיסודות המרכיבים את ההצעה הם שלושה: פניה, גמירת דעת ומסוימות. הפניה הינה הביטוי החיצוני של רצון המציע (ג' שלו דיני חוזים – החלק כללי 187 (2005) (להלן: "שלו דיני חוזים").

קיבול: סעיף 5 לחוק החוזים קובע כי קיבול הוא הצהרת רצונו של הניצע להתקשר עם המציע בחוזה לפי ההצעה. בדומה להצעה, גם הקיבול הוא הצהרת רצון המעידה על גמירת דעתו של הניצע להתקשר בחוזה בהתאם להצעה.

לפי סעיף 6(א) לחוק החוזים, יכול קיבול להיעשות לא רק במסירת הודעה למציע, אלא אף בביצוע החוזה או בהתנהגות אחרת, ובלבד שלא משתמע אחרת מן ההצעה. התנהגות אחרת המהווה קיבול יכולה – בנסיבות (לא שכיחות) מסוימות – להיות התנהגות פסיבית, לאמור: שתיקה או העדר תגובה. קיבול דרך התנהגות צריך להעיד על גמירת הדעת של הניצע להתקשר עם המציע בחוזה המוצע. שתיקה יכולה להיות דרך של קיבול כאשר מצטרפים אליה נתונים נוספים – עובדתיים ומשפטיים (שלו דיני חוזים, בעמ' 215 – 217; 220 – 222).

23. הסכמת הצדדים היא בסיסו של החוזה. כאמור, על מנת לומר כי מפגש רצונות הנביע חוזה, חייבים להימצא בו שני יסודות מהותיים: גמירת דעת ומסוימות.

(א) גמירת דעת משמעה רצון מגובש של הצדדים להתקשר בחוזה, כוונה רצינית להתקשר בחוזה והחלטיות. המבחן להתקיימותה הינו מבחן אובייקטיבי, קרי הביטוי החיצוני אשר נותן בעל דין לרצונו להתקשר בחוזה עם משנהו (ע"א 8430/06 **שבתאי נ' ספני**, ניתן ביום 3.11.08, פורסם במאגר נבו). גמירת הדעת אינה תלויה בתחושותיהם הסובייקטיביות של הצדדים. היא נבחנת על-פי אמת מידה של האדם הסביר (ע"א 692/86 **יעקב בוטקובסקי ושות'** – **חברה לייבוא ושיווק בע"מ נ' גת**, פ"ד מד(1) 57, 67 (1989); ע"א 3102/95 **כהן נ' כהן**, פ"ד מט (5) 739, 743 (1996); ד' פרידמן ונ' כהן **חוזים** כרך א 156 (1991); להלן: "פרידמן וכהן **חוזים**"). במקרה בו הגילוי החיצוני של הרצון ברור, אך אחד הצדדים צופן כוונה פנימית, שאיננה עולה בקנה אחד עם הגילוי החיצוני, ואילו הצד השני אינו ער לכך, יכריע הגילוי החיצוני ואילו הכוונה הפנימית תיסוג מפניו.

אבני בוחן לקיומה או העדרה של גמירת הדעת יכולות להימצא בתוכן הקשר החוזי (בין אם מגולם הוא במסמך בכתב ובין אם לאו) ובהתנהגות הצדדים לפני כריתת החוזה ולאחריה (ע"א 5332/03 **רמות ארזים, חברה לבניין והשקעות בע"מ נ' שירן**, פ"ד נט (1) 931, 938 וכן 941 (2004); שלו דיני חוזים, בעמ' 173).

מפגש רצונות יכול להתקיים אף בלא מפגש פיסי בין הצדדים לחוזה. מפגש במרחב הוירטואלי די בו, ובלבד שנתקיימו היסודות החיוניים לכריתת חוזה, לאמור הצעה וקיבול, על כל מבחניהם.

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

12 אפריל 2011

ת"א 2316-07 איסטלקום ואח' נ' מוטורולה ישראל ואח'

כך, למשל, יכול ניצע להודיע על קיבול ההצעה, בין היתר, באמצעות משלוח מסר אלקטרוני למציע. גם במרחב האלקטרוני, בדומה להתקשרות ה"מסורתית", הקיבול (או הדחייה) של ההצעה נבחן על פי קריטריונים אובייקטיביים ולא סובייקטיביים. גמירות הדעת נלמדת מנסיבות המקרה, מהתנהגות הצדדים ומהנוהג המקובל (י' בר-שדה **האינטרנט והמשפט המסחרי המקוון** 61 – 72 (מהדורה שנייה, 2002)).

(ב) המסוימות משמעה שההצעה צריכה לכלול לפחות את מסגרת העסקה ותחומיה וככל שחסרים בה פרטים, יהיו הם מן הסוג שניתן להשלים באחד מערוצי ההשלמה הקבועים בסעיף 26 לחוק החוזים (ראו: **שלו דיני חוזים**, בעמ' 175 – 176). יתר על כן, קיימים קשרי גומלין הדוקים בין דרישת המסוימות לבין הדרישה לגמירת דעת, המאפשרים ללמוד על קיומו של האחד מתוך בחינתו של האחר (ראו למשל רע"א 3160/08 **מזר נ' גאון חברה לבנין והשקעות בע"מ**, ניתן ביום 28.6.09, פורסם במאגר נבו).

24. אם נתקיימו שני היסודות הנדונים, של גמירת דעת ומסוימות, המשמשים מדד לקיומה של כוונה ליצור יחסים משפטיים, ניתן לומר כי הצדדים כרתו חוזה. שאלה נפרדת נסבה על תוכנה של ההסכמה החוזית, לאור פרשנות החוזה. לכך אעבור עתה.

פרשנות החוזה

25. זה לא מכבר תוקן (בין היתר) סעיף 25(א) לחוק החוזים והוחלף בנוסח הבא: **"חוזה יפורש לפי אומד דעתם של הצדדים, כפי שהוא משתמע מתוך החוזה ומנסיבות העניין, ואולם אם אומד דעתם של הצדדים משתמע במפורש מלשון החוזה, יפורש החוזה בהתאם ללשונו"**. מטרתו של התיקון היא לקבוע כללי פרשנות שיבטיחו את מעמדן העדיף של ההסכמות שהיו בין הצדדים לפני כריתתו של החוזה ויגבירו על ידי כך את הוודאות המשפטית (ראו דברי הסבר להצעת חוק החוזים (חלק כללי) (תיקון מס' 2) (כללי פרשנות חוזה), התש"ע – 2010, ה"ח הכנסת 198). על פי הנוסח דהאידינא, לשון החוזה היא כלי פרשני מן המעלה הראשונה (עמ"ש (י-ס) 11451-06-10 **פלונית נ' פלוני ושלושה אח'**, ניתן ביום 9.3.2011, פורסם במאגר נבו) ולא זו בלבד אלא שפעמים נתונה לה הבכורה על פני כל מקור פרשני נוסף. התיקון נועד למתן את דיני פרשנות החוזה שנקבעו בע"א 4628/93 **מדינת ישראל נ' אפרופים שיכון ויזום (1991) בע"מ**, פ"ד מט (2) 265 (1995), ובדנ"א 2045/05 **ארגון מגדלי ירקות אגודה חקלאית שיתופית בע"מ נ' מדינת ישראל**, ניתן ביום 11.5.06, פורסם במאגר נבו. בע"א 1194/09 **נתיבי איילון בע"מ נ' עיריית חולון**, בפסקה 25, ניתן ביום 16.2.2011, פורסם במאגר נבו, שניתן לאחר התיקון, קבע בית המשפט העליון כי:

"נקודת המוצא לפרשנותו של כל טקסט היא לשונו, והיא התוחמת את גבולות הפרשנות. אולם בבוא בית המשפט לפרש חוזה, אין הוא יכול להסתפק במילותיו, אלא עליו להידרש גם לנסיבות החיצוניות המלוות אותו, ולבחון, לאורן, מה היה אומד דעתם האמיתי של הצדדים במועד כריתת החוזה, עת שרצונותיהם נפגשו (דנ"א 2045/05 ארגון מגדלי הירקות אגודה חקלאית שיתופית בע"מ נ' מדינת ישראל (לא פורסם, 11.5.2006) [פורסם בנבו] פסק דינו של השופט א' ריבלין).

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

12 אפריל 2011

ת"א 2316-07 איסטלקום ואח' נ' מוטורולה ישראל ואח'

שני מקורות אלה – לשונו של החוזה והנסיבות החיצוניות האופפות את כריתתו 'קבילים הם... המעבר מהמקור הפנימי (לשון החוזה) למקור החיצוני (הנסיבות החיצוניות) אינו מותנה בקיום תנאים מוקדמים כלשהם. לא נדרשת בחינה מוקדמת אם לשון החוזה היא ברורה, אם לאו (ע"א 4628/93 מדינת ישראל נ' אפרופים שיכון וייזום, פ"ד מט(2) 313, 265 (1995))."

דומה אפוא שלא נס לחה של השאלה כיצד מתחקה בית המשפט אחר אומדן הדעת המשותף של הצדדים.

26. כללי הפרשנות העיקריים של חוזה, הרלוונטיים לסכסוך הנדון, הם אלה:

(א) ככל טקסט משפטי אחר, יש לפרש חוזה בשיטת **הפרשנות התכליתית**. ביישומה לפירוש חוזים, קובעת תורת הפרשנות התכליתית כי יש לתת לחוזה מובן המגשים באופן הטוב ביותר את תכליתו (א' ברק **פרשנות במשפט** כרך רביעי – פרשנות החוזה (2001) 112; להלן: "**ברק פרשנות החוזה**"). תכלית החוזה, כתכליתו של כל טקסט משפטי, מורכבת מתכלית סובייקטיבית ומתכלית אובייקטיבית.

התכלית הסובייקטיבית של החוזה היא כוונתם האמיתית המשותפת של הצדדים (ברק **פרשנות החוזה**, בעמ' 405). על-פי הדין, מתפרש חוזה לפי אומדן דעתם של הצדדים: ע"א 1068/07 **רייטון נ' מרכזי שליטה בע"מ**, ניתן ביום 31.12.09, פורסם במאגר נבו. אם לשון ההסכם כשלעצמה איננה מעידה על המשמעות הברורה והוודאית של כוונת הצדדים, ייעשה פירוש הוראות החוזה על פי כללי הפרשנות התכליתית בהתחשב בנסיבות המקרה המצביעות על אומדן דעת הצדדים (השוו למשל לע"א 8836/07 **בלמורל השקעות בע"מ נ' כהן**, ניתן ביום 23.2.10, פורסם במאגר נבו; ע"א 5597/90 **כהן נ' תקליטי סי.בי.אס בע"מ**, פ"ד מז (3) 212, 217 (1993). להלן: "פרשת **כהן נ' סי. בי. אס**"; ע"א 6055/04 **לנדאו נ' בנק לאומי לישראל בע"מ**, ניתן ביום 12.7.06, פורסם במאגר נבו);

(ב) התנהגותם של צדדים לחוזה לאחר כריתתו מהווה כלי פרשני חשוב. ההתנהגות לאחר כריתתו של חוזה מלמדת כיצד הצדדים לו הבינוהו. אם צד לחוזה נהג בדרך מסוימת, שיש בה כדי להצביע כיצד הוא מפרש את הוראותיו, יתקשה הוא לטעון בהמשך כי פרשנותו של החוזה שונה (ראו ע"א 3352/07 **בנק הפועלים בע"מ נ' הורש**, ניתן ביום 7.12.09, פורסם במאגר נבו (להלן: "פרשת **הורש**"); ע"א 49/06 **שניר תעשיות צמר גפן רפואי בע"מ נ' עיריית כפר סבא**, ניתן ביום 10.6.08, פורסם במאגר נבו. להלן: "פרשת **שניר**"; ע"א 2381/06 **אי. אס. אי. יעוץ והכוונה בע"מ נ' מכללת פתח תקווה בע"מ**, ניתן ביום 12.7.10, פורסם במאגר נבו; להלן: "פרשת **אי. אס. אי.**");

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

12 אפריל 2011

ת"א 2316-07 איסטלקום ואח' נ' מוטורולה ישראל ואח'

(ג) תכליתו של הסכם מסחרי מכוונת למימוש מטרה עסקית. עליה להגשים היגיון, סבירות ויעילות כלכלית-מסחרית (פרשת קאלש, בעמ' 807; פרשת כהן נ' סי.בי.אס., בעמ' 219; ע"א 7765/02 מינהל מקרקעי ישראל נ' נוף הכינרת בינוי ופיתוח בע"מ, ניתן ביום 8.9.03, פורסם במאגר נבו; ע"א 4077/04 אופטיקנה האופטיסטור הראשון בישראל בע"מ נ' גירון שכירות בע"מ, ניתן ביום 11.7.05, פורסם במאגר נבו; ע"א 8817/02 קליר כימיקלים שווק (1994) בע"מ נ' צבי עצמון ז"ל, ניתן ביום 27.3.08, פורסם במאגר נבו; ע"א 8566/06 אמריקר שירותי ניהול וייעוץ (1987) בע"מ נ' מליבו - ישראל בע"מ, ניתן ביום 8.11.09, פורסם במאגר נבו. להלן: "פרשת אמריקר"; פרשת אי.אס.אי.). בחינתם של אלה יוצאת מן ההנחה שהתנהגותם של הצדדים למשא ומתן שהבשיל להסכם הינה התנהגות רציונאלית. משמע, נקודת המוצא היא שכל צד לעסקה מסחרית מעוניין למקסם את רווחתו; הוא לא ייטול חלק בעסקה אם הוא צופה שרווחתו תקטן (פרשת קאלש, בעמ' 811; פרשת אמריקר; שלו דיני חוזים, בעמ' 426 – 427).

כללים אלה ישמשוני בבואי להכריע בשאלה מהי הפרשנות הנכונה של הקשר החוזי, ככל שנוצר כזה בין הצדדים, בנוגע לזכויות באפרכסת.

העובדות בראי הדין

הפלוגתה הראשונה: תיחום הקשר החוזי

27. אין חולק על דבר קיומם של יחסים חוזיים בין הצדדים. כאמור, השאלה הראשונה היא מה היקף פריסתו של הקשר החוזי. האם ביקשו הצדדים להחילו גם לגבי הזכויות במוצר, אם לאו. להלן אבחן את שתי קבוצות "מסמכי היסוד", אשר עומדות בבסיס הקשר החוזי (אף שקשר זה אינו מתמצה בהן). קבוצת מסמכי היסוד הראשונה היא מבית מדרשה של איסטלקום. קבוצת מסמכי היסוד השנייה היא מבית היוצר של מוטורולה וכן של איסטלקום. יש להידרש לשאלה אם מסמכים אלה מבטאים קיומן של גמירת דעת ומסויימות, שהן בבסיס גדרי ההסכמות החוזיות. אבקש להצביע על כך שמסמכים אלה מאששים את הקביעה כי הקשר החוזי חל גם על הזכויות במוצר.

הצעות המחיר של איסטלקום

28. שתי הצעות המחיר, ששלחה איסטלקום למוטורולה, הינן נדבך מהותי בהתקשרות. איסטלקום ניסחה אותן בעקבות פניית מוטורולה. פשיטא שהן מבטאות את אומד דעתה של איסטלקום "בזמן אמת", למצער לגבי מסגרת הקשר החוזי (ולמעשה, אף לגבי פרשנות החוזה).

29. הצעת המחיר הראשונה מציינת, בין היתר, כדלקמן:

"HANDSET – US\$ 12,000: המחיר הינו כולל עיצוב, תכנון מכני, ותבנית היכולה להזריק עד 500,000 יחידות..."

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

12 אפריל 2011

ת"א 2316-07 איסטלקום ואח' נ' מוטורולה ישראל ואח'

לטענת איסטלקום, תימחור העיצוב, בו דנה הצעת המחיר, מגלם רק את עלות השינויים (המינוריים) בפלסטיקה של האפרכסת, כפי שנתבקשו על ידי מוטורולה; מנגד, הזכויות במוצר, על עיצובו, אינן בכלל זה. תימוכין לעמדתה מוצאת איסטלקום בתמורה (הנטענת להיות זעומה) שדרשה עבור ההזמנה – סכום השווה ל-\$12,000 (שהועמד על \$18,000 בהצעת המחיר השנייה). איסטלקום סבורה כי סכום זה נמוך ללא שיעור מן התמורה הראויה עבור הזכויות באפרכסת ובעיצובה (סעיף 81 לתצהירו של מר חורי). מכאן מבקשת היא להסיק שלא ייתכן כי הסכימה למכור את הזכויות באפרכסת תמורת נזיד עדשים.

איני מקבל טענה זו של איסטלקום. אם סברה היא שהתמורה החוזית (\$18,000) זעומה ואינה יכולה לשקף מכר הזכויות במוצר למוטורולה, היה עליה לומר זאת בקול צלול וברור בזמן אמת. הטיעון בעניין זה ex post תומך, לדעתי, בגישה שלפיה טעות בכדאיות העיסקה היא שנפלה מלפני איסטלקום עת תימחרה את התמורה החוזית שדרשה ממוטורולה. יש לזכור כי מוטורולה לא הייתה מעורבת בדרך כלשהי בתהליך קביעת התמורה החוזית. איסטלקום – לבדה – היא שערכה את תחשיביה לקראת קביעת המחיר נושא הצעת המחיר. אם תימחרה בסכום כזה או אחר – ונסתבר לה כי שגתה בתימחור, אין זו אלא טעות בכדאיות העיסקה ודין החוזים אינו מתחשב בה.

30. אכן, הצעת המחיר השנייה אינה מציינת כי התמורה כוללת עיצוב. איסטלקום ביקשה לטעון כי מטעם זה, וכן הואיל ומוטורולה קיבלה את הצעת המחיר השנייה – לא עמדו על הפרק מכר הזכויות במוצר ובעיצובו והן ממוקמות מחוץ למסגרת החוזה שבין הצדדים. איני מקבל טענה זו. מר חורי הודה שהצעת המחיר השנייה נועדה לעדכן פרטים שנשתנו, ובמיוחד סכום התמורה (עמ' 8 שורות 19 – 21 לפרוטוקול). הצעת המחיר השנייה אינה מחליפה, אפוא, את כל הפרטים שבהצעת המחיר הראשונה. היפוכו של דבר: השתיים משלימות זו את זו; פרטים שצוינו בהצעת המחיר הראשונה ולא זכו להתייחסות בהצעת המחיר השנייה – עומדים בעינם כפי שהובעו בהצעת המחיר הראשונה.

31. בחקירתו הנגדית נשאל מר חורי לגבי היקף חלוקתה של הצעת המחיר הראשונה. מר חורי נתבקש לאשר כי העיצוב שייך למוטורולה, והשיב כהאי לישנא:

"כך כתוב אבל המילים לא משקפות את העיסקה ... אני תרגמתי את המילים 'אינג'נירינג קוסט' לעיצוב ותכנון מכני שביצענו על האפרכסת..."

(עמ' 8 שורות 1 – 4 לפרוטוקול).

מסתבר, אם כן, שעמדת איסטלקום היא כי הדיבור "עיצוב ותכנון מכני" שבהצעת המחיר הראשונה, הוא תרגום של הדיבור "Engineering cost" המופיע בהזמנה להציע ששלחה מוטורולה לאיסטלקום (נספח ד' לתצהירו של מר חורי).

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

12 אפריל 2011

ת"א 2316-07 איסטלקום ואח' נ' מוטורולה ישראל ואח'

לטענת מר חורי, הצעת המחיר הראשונה נשלחה כתשובה להזמנת מוטורולה ולא הייתה לאיסטלקום כל כוונה לכלול בה רכיבים שמוטורולה כלל לא ביקשה לקבל בגינם הצעת מחיר; אילו חפצה מוטורולה ברכישת הזכויות באפרכסת, היה עליה לבקש זאת מפורשות.

32. איני מקבל עמדת איסטלקום. כוחם של כל אחד מן הטעמים הבאים, בין לבדו ובין במשולב תומך בקביעתי זו.

ראשית, איסטלקום לא העלתה את טענת "שוויון הביטויים" Engineering Cost מחד גיסא ו- עיצוב ותכנון מכני מאידך גיסא, לא בכתב התביעה ואף לא בתצהיר עדותו הראשית של מר חורי. אני סבור כי מקומה הטבעי והרגיל של טענה זו, היה לכל הפחות בתצהיר העדות הראשית של מר חורי ולא במענה לשאלה בחקירה שכנגד. זאת, הואיל ומדובר בטענה עובדתית מובהקת היורדת לשורש ההתקשרות החוזית שבין הצדדים. העלאת הטענה רק בעת החקירה בבית המשפט, מעלה את החשש כי בטענה כבושה עסקין; ומשלא ניתן הסבר לכבישתה – שוב אין לשעות לה, כמצוות ההלכה הפסוקה. אגב, מר חורי העיד כי סעיף 81 (א) לתצהיר עדותו הראשית מגלם את טענת "שוויון הביטויים" (עמ' 8 שורות 5 – 8 לפרוטוקול), אך אין אלה פני הדברים, והמעין – יווכח.

שנית, אפילו הייתי מקבל את טענת מר חורי, כאילו הצעת המחיר הראשונה מהווה תרגום של הזמנת מוטורולה מיום 3.3.03, לא היה בכך כדי לסייע לאיסטלקום. מוטורולה ביקשה לקבל מאיסטלקום הצעת מחיר לכלל הפרויקט, על כל רבדיו. איסטלקום לא הצליחה להניח בסיס עובדתי לטענתה שמוטורולה כלל לא חפצה לקבל הצעת מחיר הכוללת את רכישת הזכויות במוצר לרבות עיצובו;

שלישית, הצעת המחיר נוסחה ונשלחה על ידי איסטלקום. אף אם מדובר בתרגום גרידא, יכולה הייתה איסטלקום לתרגם את הדיבור Engineering Cost ככל שחפצה ואם סברה כי דיבור זה עמום, היה על איסטלקום לפנות למוטורולה בבקשה להבהיר זאת, למניעת ספקות עתידיים. אין לקבל עתה, בדיעבד, כל הסבר מפי איסטלקום הכופר בתחולתו של הקשר החוזי על הזכויות במוצר.

33. אני מתחזק בדעתי גם לאור מבנה הצעת המחיר הראשונה, הכוללת חלוקת התמורה לשני רכיבים: האחד – עבור עיצוב והכנת תבניות האפרכסת והתושבת; השני – עבור ייצור על פי התבנית שתזכה לאישור מוטורולה. עולה אפוא שעם קבלת התבניות, יכולה הייתה מוטורולה שלא לעבור לשלב הייצור (באמצעות איסטלקום), המתומחר בנפרד, כי אם לייצר את המוצר בדרך אחרת. זהו ביטוי נוסף לכך שלמעשה עיצוב המוצר תומחר בנפרד.

34. אני קובע אפוא שהצעת המחיר של איסטלקום וקיבולה בידי מוטורולה, שיקפו את גמירת דעתן להחיל את הקשר החוזי גם על הזכויות באפרכסת. מכל מקום, אף אם כוונתה של איסטלקום הייתה שונה, לא השכילה היא ליתן ביטוי לדבר ותחת זאת הציגה מצג חיצוני המלמד שפניה מיועדות לעבר הכללת סוגיית הזכויות באפרכסת בדלת אמות הקשר החוזי.

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

12 אפריל 2011

ת"א 2316-07 איסטלקום ואח' נ' מוטורולה ישראל ואח'

הסכם הפיתוח

35. ביום 5.5.03, שלחה מוטורולה לאיסטלקום את הודעת הדוא"ל. הסכם הפיתוח שצורף להודעת הדוא"ל, קבע, בין היתר, כדלקמן:

"4)The design and concept shall be proprietary of Motorola.

5) The SOW is part of the Motorola Israel Ltd. Order and subject to Motorola's standard purchase order terms and conditions".

36. איסטלקום סבורה כי הסכם הפיתוח אינו מהווה חלק ממסגרת הקשר החוזי שבין הצדדים, אף שזכה להתייחסות מר חורי. להלן, אפרט את טענות איסטלקום בעניין זה, תוך שאתייחס לטעמים העיקריים שבגינם סבורני כי אין תקומה לעמדתה.

37. **הטענה הראשונה** היא כי מר חורי אמנם אישר, ביום 5.5.03, שקיבל את הודעת הדוא"ל, אך אין בכך משום אישור להסכמתו לתניות הסכם הפיתוח שצורף אליה.

אכן, המרחב האינטרנטי יוצר קושי מסוים לוודא שמסמכים שנשלחו באמצעות הדואר האלקטרוני הגיעו לנמענם ונקראו על ידיו. אולם, בפרשתנו אין חולק כי מר חורי קיבל את הודעת הדוא"ל, עיין בהסכם הפיתוח ולא קיבל חלק מתניותיו (עמ' 5, שורות 18 – 22; עמ' 6, שורות 6 – 7; עמ' 7 שורות 5 – 16 לפרוטוקול). אף על פי כן, בתשובתו להודעת הדוא"ל, מר חורי לא מסר למוטורולה את עמדתו בנוגע לתניות שלא היו מקובלות עליו. בעדותו לפניי, מסר מר חורי שני טעמים לשתיקתו. האחד – אי הנעימות שחש כלפי מוטורולה; השני – הוא שכח את קיומו של המסמך משסיים לקראו וסגר אותו (עמ' 7, שורות 5 – 16 לפרוטוקול).

אני דוחה את ההסבר האמור, על שני ראשיו. לא זו בלבד ששני הנימוקים אינם עולים בקנה אחד (אי נעימות מול שכחה), אלא שמר חורי השיב (פעמיים) להודעת הדוא"ל ואף ביקש לתקן שגיאה שסבר כי נפלה בו (בנוגע לתמורה). בכך, יצר מר חורי מצג כי כל אותן תניות אשר לא העיר לגביהן דבר וחצי דבר – מקובלות עליו. אכן, אילו נמנע מר חורי ממענה כלשהו להודעת הדוא"ל, אפשר ויכול היה להישמע בטענה כי לא קיבל את תוכנו כלל ועיקר, אך משהשיב – ומשאשר כי חלק הארי של תניות הסכם הפיתוח קויימו הלכה למעשה (עמ' 6 שורות 18 – 31 לפרוטוקול) לא יישמע הוא בטענה כי תנייה בודדת מתניות הסכם הפיתוח אינה, ולא הייתה, מקובלת עליו.

יש לזכור כי מר חורי למוד ניסיון ביצירת קשרים חוזיים. בעת הרלוונטית כיהן הוא כמנהל התובעת 1 ולפני כן כיהן כמנהל התובעת 2. אין זו הפעם הראשונה שהוא מנהל משא ומתן לכריתת חוזה. על פי התרשמותי, ידע הוא היטב את מהותו של הסכם הפיתוח כמו גם את משמעותה של הצעת המחיר הראשונה, ואם לא היה נעים לו להעלות את סוגיית תחולת החוזה באזני מר לובטון – אין לו אלא להלין על עצמו. אני קובע אפוא כי הצדדים הסכימו כי יחסייהם החוזיים נשלטים גם על פי תניות הסכם הפיתוח.

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

12 אפריל 2011

ת"א 2316-07 איסטלקום ואח' נ' מוטורולה ישראל ואח'

38. **הטענה השנייה** היא שהסכם הפיתוח אינו חתום בידי הצדדים חרף כך שהוא ייעד מקום לחתימתם. על כן, סבורה איסטלקום, קיימא לן אינדיקציה חזקה להעדר גמירות דעת הצדדים להתקשר בהסכם הפיתוח.

39. אני סבור כי היעדר החתימה בפרשתנו, אינו מלמד על היעדר גמירות דעת. חוזה אינו חייב לשאת חתימה כתנאי לתוקפו, גם מקום שדרישת הכתב היא דרישה קונסטיטוטיוטית, כבעסקאות במקרקעין. לגבי אלה נפסק כי החתימה היא **"גורם ראייתי בלבד אם כי כבד משקל"** (ע"א 8320/09 **אלחזד נ' שמיר**, ניתן ביום 29.3.11 פורסם במאגר נבו; להלן: **"פרשת אלחזד"**), אשר אינה גורעת מתוקפו של המסמך הכתוב (ע"א 8234/09 **שם טוב נ' פרץ**, ניתן ביום 21.3.11, פורסם במאגר נבו). קל וחומר אפוא כי בענייננו החתימה אינה חזות הכל ואין לומר כי בלעדיה – לא ייכון חוזה. יתרה מכך, אמנם לא הוטבעה חתימה "רגילה" על הסכם הפיתוח, אך מר חורי השיב להודעת הדוא"ל, הן ביום 5.5.03 והן ביום 18.5.03. מענה זה ניתן, כזכור, לאחר העיון בהסכם הפיתוח. המענה שקול בעיניי לחתימה על הסכם הפיתוח. לשון אחר: תשובותיו של מר חורי מיום 5.5.03 ו-18.5.03 מהוות חתימה וירטואלית בעלת תוקף כשל חתימה-של-ממש. אגב, אם מבקשת איסטלקום ליתן משקל יתר לקיומה של חתימה על מסמך – היה עליה לגלות עקביות ולהסכין עם כך שחתימתה על הצעת המחיר הראשונה מהווה ראייה חזקה לכלול בגדרי הקשר החוזי עם מוטורולה אף את עניין הסדרת הזכויות באפרכסת (ואגב הקדמת המאוחר, אציין שיש בכך גילוי דעת ברור להסכמתה למכור למוטורולה את הזכויות במוצר זה גופו, על עיצובו, אף בלא קשר להסכם הפיתוח ובהתעלם הימנו).

40. כאמור, החתימה אינה חזות הכל. התגלמותה של גמירת הדעת יכולה להיות באופנים שונים ובתצורות שונות והכל בהתאם לנסיבות המקרה הקונקרטי (ראו **פרשת אלחזד**). כך, למשל, ניתן ללמוד על גמירת הדעת מן הדרך שבה התנהלו הצדדים, דוגמת ביצוען הלכה למעשה של התניות החוזיות. אישור הודעת הדוא"ל על קרבה ועל כרעיה בידי איסטלקום ופעולתה על פיה, מעידים על כך שתניות הסכם הפיתוח התגבשו והיו לחלק בלתי נפרד מהמארג החוזי המחייב את הצדדים (פרידמן וכהן **חוזים**, כרך ג בעמ' 2). בע"א 65/88 **אדרת שומרון בע"מ נ' הולינגסוורת ג.מ.ב.ה.**, פ"ד מד(3) 600, 607, 609 (1990), נקבע כי מאחר ומסמך הגיע לנמענו – הצד השני לחוזה, יש להניח שהוא עיין במסמך והכיר את תוכנו. בית המשפט הוסיף וקבע כי העובדה שהצד השני (מקבל המסמך) נמנע מלהשיג על תוכנו במסגרת ההתכתבויות שהחליפו הצדדים לאחר שליחתו, מעידה על הסכמתו לתוכן המסמך. בית המשפט ציין כי ביצוע בפועל של הוראות החוזה מעידות אף הן על קיבול המסמך על ידי הצד השני.

41. **טענתה השלישית** של איסטלקום לאישוש עמדתה ששאלת הזכויות באפרכסת (בין אם מקורה בהסכם הפיתוח ובין אם מקורה אחר) ממוקמת מחוץ למסגרת הקשר החוזי, נסמכת על גישת מר לובטון, כפי שזו באה לידי ביטוי בשניים אלה:

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

12 אפריל 2011

ת"א 2316-07 איסטלקום ואח' נ' מוטורולה ישראל ואח'

(א) מר לובטון לא ראה בהסכם הפיתוח מסמך מחייב ובעל חשיבות. הוא עצמו אף לא בירר אם אמנם איסטלקום קיבלה את תניות ההסכם (עמ' 15 שורות 20 – 29 לפרוטוקול);

(ב) מר לובטון העיד כי יש להניח שתשובת מר חורי מיום 18.5.03, בה נאמר **"I confirm the Order number IE 203770MP00"**, אינה בבחינת אישור קבלת תניות הסכם הפיתוח. מר לובטון הוסיף כי על פי הבנתו, הגב' צרפתי אף לא דרשה ממר חורי להביע הסכמה לתוכן הסכם הפיתוח (עמ' 16 שורות 14 – 19 לפרוטוקול).

42. איני מקבל את עמדת איסטלקום. מר לובטון אכן לא ביקש לברר עם איסטלקום את עמדתה לגבי הסכם הפיתוח, אך מכך אין ללמוד כי לא ייחס חשיבות למסמך זה. הלא הוא עצמו ניסחו (עמ' 15 שורות 9-10 לפרוטוקול) והעבירו לעיון מר תברון והלה העביר את המסמך לגב' צרפתי ששלחתו אל מר חורי (**שם**, בשורות 12 – 16 לפרוטוקול). מר לובטון לא שמע כל הסתייגות ממר חורי בקשר לתניות הסכם הפיתוח (להבדיל מן הטעות בתמורה) ודי בכך על מנת לומר כי איסטלקום ראתה בהסכם הפיתוח חלק מן הקשר החוזי שבין הצדדים. מר לובטון אכן התבקש בחקירתו הנגדית להתייחס להלך מחשבתו של מר חורי בעת שהאחרון השיב להודעת הדוא"ל. אולם, איני נכון לעסוק בהשערותיו של מר לובטון בנוגע להלך מחשבה זה. לא על פי השערות אלה יישק דבר. הלך המחשבה המיוחס למר חורי (כאילו הסכם הפיתוח אינו חלק מן ההתקשרות החוזית) לא קיבל ביטוי חיצוני; היפוכו של דבר. הביטוי החיצוני מגלה דווקא שהסכם הפיתוח כלול במסגרת החוזית שבין הצדדים (ואף יש בו הסכמה עם תניות הסכם הפיתוח). הוא הדין באשר להבנת מר לובטון בכל הנוגע למעשי הגב' צרפתי. לא ניתן לייסד ממצא עובדתי בהתבסס על השערות מר לובטון, במיוחד שעה שקיימות אינדיקציות עובדתיות אובייקטיביות הפוכות, המאפשרות קביעות ממצאים.

43. **רביעית**, מבקשת איסטלקום להיתלות בכך שבמהלך שנות קיומו של הקשר החוזי, כבשה מוטורולה את גרסתה שהסכם הפיתוח מקנה לה זכויות באפרכסת. מכאן, שאף היא הבינה כי היחסים החוזיים אינם חלים על האפרכסת.

אף בעניין זה דעתי שונה. איני סבור כי מוטורולה נדרשת להזכיר לאיסטלקום את מסגרת הקשר החוזי (ואת תוכנו) השכם והערב. הלא סוגיית הזכויות באפרכסת לא עלתה לדיון כלשהו לאחר כריתת החוזה. ואם כך – מה טעם היה לצפות כי מוטורולה תיזקק לעניין זה? יתר על כן, אני סבור כי העדר ההיזקקות אינו יכול לגבור על קיומו של הקשר החוזי המשתקף בין היתר מתניות הסכם הפיתוח. הווי אומר: הסכם הפיתוח שריר וקיים, אף אם מוטורולה לא נפנפה בו במהלך חיי החוזה. שתיקתה אינו יוצרת אֵין מִישׁ.

44. איסטלקום ביקשה להיבנות מהימנעות מוטורולה מלהעיד את עובדיה, מר תברון וגב' צרפתי, שעל פי הנטען על ידי איסטלקום היו מעורבים בניסוח המסמך ושיגורו למר חורי. איסטלקום סבורה כי שניים אלה היו היחידים שיכולים לשפוך אור על מהותו של הסכם הפיתוח ונוכח ההלכה הפסוקה, אי העדתם מצביעה על כך שגרסתם הייתה מועילה לה ומזיקה למוטורולה.

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

12 אפריל 2011

ת"א 2316-07 איסטלקום ואח' נ' מוטורולה ישראל ואח'

הימנעות זו עומדת, לפי הטענה, לרועץ למוטורולה ופוגמת בכוונה לכלול את הסכם הפיתוח במסכת היחסים החוזיים.

45. לא אוכל להסכין עם טענה זו. איסטלקום סברה כי עדים אלה נחוצים לצורך בירור מיקומו של הסכם הפיתוח ביחסי הצדדים. אולם, אני סבור כי פני הדברים שונים. העד מטעם מוטורולה – מר לובטון – הוא שהיה אחראי מטעמה על הפרויקט והוא שעמד בקשר רצוף עם איסטלקום ועם מר חורי. הגב' צרפתי אמנם ביצעה את פעולת משלוח הודעת הדוא"ל אליה צורף הסכם הפיתוח; היא לא הייתה שותפה לא לניסוחו ולא לגיבוש ההסכמות בין מוטורולה לבין איסטלקום עובר למשלוחו. גם מעורבותו של מר תברון בהקשר של הסכם הפיתוח, לא הייתה משמעותית יותר מזו של מר לובטון, אשר הצהיר כי הוא שניסח את הסכם הפיתוח והעבירו לידי מר תברון טרם שיגורו לאיסטלקום (עמ' 15, שורות 9 – 19 לפרוטוקול וראו גם: סעיפים 23 ו-77 לסיכומי הנתבעות). אמור מעתה: ה"ה תברון וצרפתי לא היו מסייעים בבירור כוונת מוטורולה בכל הנוגע לנושאים שעליהם נתכוננו היחסים החוזיים ועדותם לא הייתה תורמת יותר מאשר זו של מר לובטון. נוסף על כך, אני סבור כי עדותם של גב' צרפתי ומר תברון לא הייתה זורה אור על כוונותיה של איסטלקום בסוגיית היקף התפרסותו של הקשר החוזי וכפי שראינו לעיל, הציגה איסטלקום מצג חיצוני בדבר כוונתה לייסד את היחסים החוזיים גם על תניות הסכם הפיתוח.

46. לאור האמור, אני קובע כממצא עובדתי כי מסגרתו של הקשר החוזי משתרעת גם על הזכויות באפרכסת. לשון אחר: בעלי החוזה גמרו אומר (ולמצער: הציגו מצג חיצוני) שבדעתם להתקשר בחוזה גם לגבי הזכויות באפרכסת, ולא רק באשר לייצורה. המסמכים שהחליפו משקפים מסויימות בעניין זה, לפי שהם כוללים את כל הפרטים הנדרשים לשכלול הקשר החוזי, דוגמת אופי העיסקה, זהות הצדדים לה, זהות המוצר, התמורה החוזית ומדרג התשלומים.

הפלוגתה השנייה: פרשנות החוזה

47. משמצאתי כי ההתקשרות ממשטרת אף את הזכויות באפרכסת, אעבור לבחון את פרטי ההסדר החוזי ותוכנו. לשון אחר, יש לבחון מהי משמעות ההתייחסות החוזית לעיצוב האפרכסת. כללי הפרשנות החוזיים דלעיל חולשים על המחלוקת. המערכת החוזית מתפרסת, כזכור, על פני מסמכים שונים ובחלקה אף נרקמה על-פה. בע"א 1113/09 עו"ד אבנר כהן נ' המשביר לצרכן החדש בע"מ, ניתן ביום 27.1.11, פורסם במאגר נבו, בפסקה 7 הבהיר בית המשפט כי "הסכם יכול שימצא ביטוי במסמך שלם אחד הכולל את תניותיו כולן ויכול גם שיתגבש, מעשה מרכבה, במקבץ של מסמכים המשקפים יחדיו את מכלול תניותיו".

48. הצדדים התייחסו לעיצוב המוצר (בהצעת המחיר הראשונה) וכן ל-Design and concept (בהסכם הפיתוח). הם קבעו כי מוטורולה משלמת תמורת הזכויות וכי אלה שייכות לה. בהינתן האמור, נדרשת כמו מאליה המסקנה שאומד הדעת הסובייקטיבי המשותף של הצדדים, משקף הסכמה להקנות למוטורולה את הזכויות במוצר גופו.

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

12 אפריל 2011

ת"א 2316-07 איסטלקום ואח' נ' מוטורולה ישראל ואח'

איסטלקום עצמה מודה שמשמעותו הטבעית של הדיבור "עיצוב", כפי שהיא עולה מהצעת המחיר הראשונה, תומכת בגרסתה של מוטורולה דווקא (עמ' 7 שורות 24 – 30 ועמ' 8 שורה 1 לפרוטוקול). עם זאת היא טוענת כי כוונתה לא הייתה למכור למוטורולה את הזכויות במוצר. אני סבור כי בנסיבות שבהן קיים פער בין הביטוי הגלוי (שהועלה עלי כתב) לבין הסמוי (הכוונה הפנימית) – הגילוי החיצוני הוא המכריע. כך הוא במיוחד עת מנסח המסמך מאשר כי הביטוי החיצוני אינו מתיישב עם כוונתו בליבו פנימה. כזכור, מלאכת הפרשנות איננה מתחקה אחר הכוונה הנסתרת, הסובייקטיבית, של צד לחוזה. אומד הדעת הסובייקטיבי המשותף לשני הצדדים, כפי שהוא עולה מהצעת המחיר הראשונה, משקף את רצונה של איסטלקום למכור למוטורולה את הזכויות באפרכסת ובתושבת על עיצובן. לשלמות התמונה אציין כי אפילו ניתן היה לפרש את הדיבור "עיצוב" שבהצעת המחיר הראשונה, בשני אופנים, הייתה ניתנת הבכורה לפרשנות הנוחה למוטורולה, ולו בשל כלל הפרשנות (השניוני) נגד המנסח (ראו סעיף 25 (ב) לחוק החוזים; ע"א 3375/06 קמטק מערכות בע"מ נ' מדינת ישראל, ניתן ביום 22.3.11, פורסם במאגר נבו; פרשת הורש; ע"א 779/89 שלו נ' סלע חברה לביטוח בע"מ, פ"ד מח(1) 221, 240 (1993); רע"א 1185/97 יורשי ומנהלי עיזבון המנוחה מילגרום נ' מרכז משען, פ"ד נב(4) 145, 159 (1998); שלו, דיני חוזים – החלק הכללי, 436 – 437).

49. העיון בהסכם הפיתוח מחזק את הפרשנות האמורה. הסכם הפיתוח מהווה המשך ישיר להצעת המחיר הראשונה (למצער בכל הנוגע לסוגיית הזכויות במוצר). לשונו ברורה וחד משמעית, בקובעה: **"The design and concept shall be proprietary of Motorola"**.

50. פנייה של חברות גדולות ליצרנים חיצוניים לשם ביצוע עבודה מוגדרת, או ייצור מוצר מסוים, אינה חריגה בעולם המסחרי. כפי שהבהירה מוטורולה, החלטתה לייצר את המוצר באמצעות מיקור חוץ נבעה משיקולים של יעילות וחסכון בעלויות לעומת העלות הכרוכה בפיתוח וייצור המוצר באמצעות צוותי עבודה במוטורולה. החלטתה איננה מלמדת על כוונתה לרכוש בהכרח מוצר "מן המוכן" מבלי שתוקנה לה הבעלות בתוצר הסופי.

הנחת היסוד היא שכל צד לעסקה מעוניין למקסם את רווחתו ולהקטין את סיכוניו במסגרת העסקה. טענתה של איסטלקום לפיה ההתקשרות החוזית מקנה לה את הזכויות באפרכסת, משוללת הגיון מסחרי משני טעמים משלימים. ראשית, כפי שטוענת מוטורולה, וויתור על הזכויות בעיצוב האפרכסת משמעותה – הכפפתה לשליטה המלאה של איסטלקום בעיצוב תנאי ההתקשרות העתידיים (סעיף 36 סיפא לתצהירו של מר לובטון). מוטורולה לא התכוונה להתחייב להמשיך ולהתקשר עם איסטלקום בכל מחיר ובכל תנאי, מבלי שתהא לה יכולת מיקוח; הותרת הזכויות בידי איסטלקום חותרת תחת דברים אלה (ראו דווקא תשובותיו של מר חורי בחקירתו, בעמ' 13 שורות 20 – 32 לפרוטוקול). שנית, איסטלקום מצידה התחייבה לייצר את האפרכסות בעבור מוטורולה בלבד (ראו הסכם הסודיות).

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

12 אפריל 2011

ת"א 2316-07 איסטלקום ואח' נ' מוטורולה ישראל ואח'

נובע מכך שמקסום רווחיה של איסטלקום יושג דווקא על ידי תמחור ערכם של עיצוב המוצר והבעלות בו וגילומו בהצעת המחיר שנשלחה למוטורולה, מכיוון שממילא היא מנועה מלעשות שימוש במוצר הנדון לכל מטרה אחרת, זולת התקשרותה עם מוטורולה.

51. אני קובע אפוא כי פרשנות הקשר החוזה שבין הצדדים, ובמיוחד הביטויים עיצוב האפרכסת (בהצעת המחיר הראשונה) וכן Design and concept (בהסכם הפיתוח) היא הקניית הזכויות באפרכסת למוטורולה, בתמורה החוזית המוסכמת.

52. הזכויות באפרכסת אינן נושא שולי וקל להישכח, כפי שמעיד ניהול ההליך דנן. היפוכו של דבר. זהו נושא מרכזי במערכת היחסים החוזית הנדונה. ניסיון איסטלקום להתנער בדיעבד מחשיבותן של הזכויות במוצר זה ואף מעצם קיומם של מסמכים חוזיים המעידים על מכר הזכויות למוטורולה, אין לו על מה שישמוך. טענת איסטלקום כי לא נתכוונה למכור למוטורולה את הזכויות במוצר וכי אלה נותרו בבעלותה, נועד לכישלון לפי שהוא מנותק מהתנהגותה הגלויה של איסטלקום במהלך ניהול ההתקשרות החוזית ומן הכוונה הסובייקטיבית המשותפת לצדדים.

התוצאה

53. לאור האמור לעיל, אני דוחה את התביעה. התובעות יישאו בשכ"ט בא כוח הנתבעות, בסכום של 40,000 ₪, בצירוף הפרשי הצמדה וריבית כחוק מהיום ועד ליום התשלום המלא בפועל וכן בהוצאות משפט בסכום של 5,000 ₪, בצירוף הפרשי הצמדה וריבית כחוק מהיום ועד ליום תשלום המלא בפועל.

ניתן היום, ח' בניסן התשע"א (12 אפריל 2011), בהעדר הצדדים.
המזכירות תמציא כדין עותק מפסק הדין לב"כ הצדדים.

לאיר יפוח

מאיר יפרח, שופט